

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการstonระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมการ

เพื่อกำหนดหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการทำงาน และการประเมินผล โปรแกรม ฯ

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 พหุวัฒนธรรม (Multiculture Education)

1.1.2 ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน (School and Community Partnership)

1.1.3 หลักการทางศาสนาอิสลาม และชาวไทยมุสลิมภาคใต้

1.2 การกำหนดพื้นที่ การศึกษาในพื้นที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานชุมชน และศึกษาสภาพการstonระดับอนุบาลในชุมชน

1.2.1 ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

1.2.2 สภาพการstonระดับอนุบาล

1.3 การประมวลข้อมูลและสรุปวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาโปรแกรมความ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

ในการพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม เพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย เป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมการ

เพื่อกำหนดหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหา กระบวนการทำงาน และการประเมินผล โปรแกรม ฯ

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1.1.1 พหุวัฒนธรรม (Multiculture Education)

1.1.2 ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน (School and Community Partnership)

1.1.3 หลักการทางศาสนาอิสลาม และชาวไทยมุสลิมภาคใต้

1.2 การกำหนดพื้นที่ การศึกษาในพื้นที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานชุมชน และศึกษาสภาพการ สอนระดับอนุบาลในชุมชน

1.2.1 ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

1.2.2 สภาพการสอนระดับอนุบาล

1.3 การประมวลข้อมูลและสรุปวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาโปรแกรมความ

ร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

2.1 นำข้อมูลในขั้นที่ 1 มากำหนดกรอบแนวคิดและสาระสำคัญของโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ประกอบด้วย ทฤษฎี และแนวคิด วัตถุประสงค์ หลักการ เนื้อหา กระบวนการทำงาน และการประเมินผลโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

2.2 สร้างเอกสาร และสื่อประกอบการใช้โปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ตามที่กำหนดไว้

2.3 สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูล

2.4 สร้างโครงการสอนและแนวการสอน

ขั้นที่ 3 การทดลองใช้โปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

3.1 เตรียมการก่อนทดลองใช้โปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ประกอบด้วย

3.1.1 การเตรียมตัวผู้วิจัย

3.1.2 การได้มาซึ่งสมาชิกกลุ่มทำงานและสมาชิกสนับสนุน

3.2 ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลในโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ประกอบด้วย

3.2.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.2 กระบวนการทำงานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรม 3 ระยะ 5 ช่วง ดังนี้

3.2.2.1 ระยะก่อนปฏิบัติการ

- 1) ช่วง "ทลายกำแพง แสวงหาช่องทาง"
- 2) ช่วง "ผู้ปกครองเป็นจุดเริ่มส่งเสริมการสอน"

3.2.2.2 ระยะปฏิบัติการ

- 3) ช่วง "กลุ่มทำงานประสานร่วมมือ"
- 4) ช่วง "สร้างวิสัยทัศน์ ร่วมพัฒนาจากชุมชน"

3.2.2.3 ระยะประเมินผลการทำงาน

- 5) ช่วง "โรงเรียน ชุมชน เกิดผลร่วมกัน"

3.3 ตรวจสอบข้อมูล

3.4 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอผลการศึกษา

ขั้นที่ 4 การปรับปรุงและการนำเสนอโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

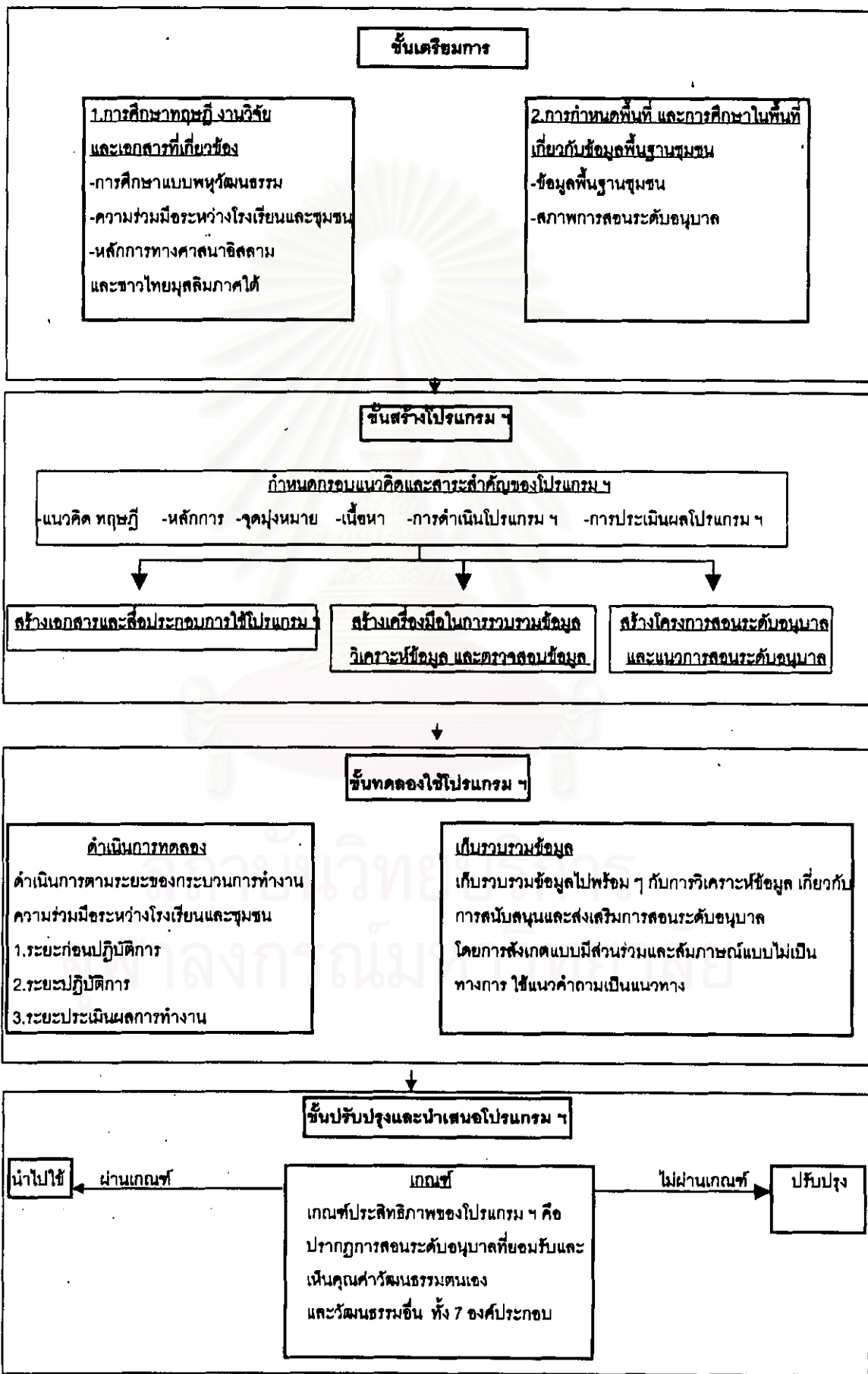
4.1 นำข้อมูลที่ได้จากขั้นที่ 3 มาปรับปรุงโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

4.2 นำเสนอโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม
เพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ฉบับสมบูรณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 2 ขั้นตอนในการพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด
 พหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

รายละเอียดของแผนภูมิที่ 2 มีดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมการ

เพื่อกำหนดหลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหากระบวนการทำงานและการประเมินผล โปรแกรม ฯ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยการประมวลความรู้จากทฤษฎี งานวิจัย และเอกสารที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาถึงความเหมาะสมในการนำมาใช้กับเด็กวัยอนุบาลในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ดังนี้

1.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องในด้านต่าง ๆ

1.1.1 พหุวัฒนธรรม (Multicultural Education)

ศึกษาทฤษฎี และหลักการพหุวัฒนธรรม แล้วยึดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมตามทฤษฎีของเบงค์ส ที่ใช้แนวคิดการบูรณาการเนื้อหาวัฒนธรรมกับการตัดสินใจและปฏิบัติทางสังคม ในรูปแบบที่เน้นให้คนในวัฒนธรรมย่อยเข้าใจตนเองในบริบททางวัฒนธรรมของตน และของวัฒนธรรมหลัก มาเป็นหลักในการพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

1.1.2 ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน (School and Community Partnership)

ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการศึกษาในวิถีของชุมชน แล้วนำเอาวิธีการศึกษา และการทำงานร่วมกับชุมชนเข้ามาพัฒนาโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

1.1.3 หลักการทางศาสนาอิสลาม และชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

ศึกษา เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการทางศาสนาอิสลาม และรากฐานความเป็นมาของชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

1.2 การกำหนดพื้นที่ การศึกษาในพื้นที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานชุมชนและศึกษาสภาพการสอในระดับอนุบาลในชุมชน ประกอบด้วย

1.2.1 ข้อมูลพื้นฐานชุมชน

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลพื้นฐานชุมชนแบบมีส่วนร่วมโดยเข้าไปอาศัยอยู่ในชุมชน เพื่อศึกษาสภาพความเป็นอยู่ทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา โดยใช้เวลาในการดำเนินการ 28 สัปดาห์ มีวิธีการดังนี้

1.2.1.1 ปรับปรุงแบบสำรวจชุมชน 5 ด้าน จากแบบสำรวจชุมชนของการวิจัยโครงการ "การศึกษาเชิงมานุษยวิทยาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย" ของภาควิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เพื่อให้มีความเหมาะสมสำหรับการเก็บข้อมูลในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ นำแบบสำรวจชุมชน 5 ด้านที่ปรับปรุงแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจและแก้ไขปรับปรุงอีกครั้ง (ภาคผนวก ค หน้า 201)

1.2.1.2 กำหนดพื้นที่ การวิจัยนี้กำหนดพื้นที่แบบเจาะจง เนื่องจากชุมชนที่สามารถนำไปโปรแกรมไปใช้ได้ดีนั้น ควรเป็นชุมชนที่มีกลุ่มผู้นำชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ผ่านการทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนของตนเองร่วมกับส่วนราชการมาแล้ว ทั้งนี้ได้ตั้งเกณฑ์ในการเลือกชุมชนไว้ ดังนี้

1) เลือกจังหวัดในภาคใต้ที่มีชุมชนที่ประชาชนในชุมชนนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่และใช้ภาษาไทยถิ่นได้ในชีวิตประจำวัน

2) เลือกพื้นที่โดยพิจารณาจาก

(1) เป็นชุมชนที่มีระดับการพัฒนาไม่ต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของกรม

พัฒนาชุมชน

(2) เป็นชุมชนที่มีถนน การคมนาคมเข้าถึงและไม่อันตราย

(3) เป็นชุมชนที่ประชาชนในชุมชนนับถือศาสนาอิสลามและใช้ภาษา

ไทยถิ่นได้ในชีวิตประจำวัน

จากเกณฑ์การกำหนดพื้นที่ ผู้วิจัยได้พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้คือ ชุมชนบ้านตะโละแอะเลาะ ประกอบด้วยหมู่ที่ 4 และ 6 ตำบลริมเล อำเภอท้ายเหมือง ซึ่งเป็นชื่อสมมติที่ผู้วิจัยตั้งขึ้น จังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย และศึกษาในพื้นที่เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานชุมชน

1.2.1.3 เก็บข้อมูลในพื้นที่ ซึ่งบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูล เช่น

- 1) ผู้นำชุมชน เช่น พ่อค้า ข้าราชการ ผู้นำทางศาสนา ผู้มีอาวุโส
- 2) ผู้บริหารโรงเรียน ครูประจำชั้นอนุบาล และบุคลากรในโรงเรียน
- 3) ข้าราชการหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาทำงานในชุมชน
- 4) ผู้ปกครองนักเรียนชั้นอนุบาล
- 5) ประชาชนทั่วไปในชุมชน

ซึ่งในการอยู่อาศัยในชุมชนในขั้นนี้มิได้อยู่ตลอดเวลาบางช่วงผู้วิจัยได้ออกจากชุมชนเพื่อหาข้อมูลเพิ่มเติมจากสถาบันทักษิณคดีศึกษา ศูนย์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัด และพื้นที่ใกล้เคียงที่มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาร่วมกันในจังหวัดทางภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย และประเทศมาเลเซียที่เกาะลังกาอี และไทรบุรี

1.2.2 สภาพการสอนระดับอนุบาล

ผู้วิจัยศึกษาสภาพการสอนระดับอนุบาลในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ที่อยู่ในชุมชนเป็นชุมชนเป้าหมาย มีวิธีการดังนี้

1.2.2.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และความรู้เกี่ยวกับการสอนระดับอนุบาล และพหุวัฒนธรรมตามทฤษฎีของแบงคัส ซึ่งนำเอาแนวการตรวจสอบโปรแกรมการสอนระดับอนุบาล และเกณฑ์มาตรฐานในการประเมินโรงเรียนที่จัดการสอนแบบพหุวัฒนธรรมของแบงคัส มาสร้างเป็นองค์ประกอบการสอนระดับอนุบาล 7 องค์ประกอบ โดยยึดระดับการพัฒนาผู้เรียนให้อยู่ในระดับ 4 เป็นอย่างน้อยตามทฤษฎีของแบงคัส นั่นคือการสอนระดับอนุบาลที่ยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่นดัชนีของทุกองค์ประกอบ เรียกว่าดัชนีการสอนระดับอนุบาลที่ยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่น และสร้างแนวคำถามเกี่ยวกับสอนระดับอนุบาลที่ยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่น

1.2.2.2 นำดัชนีและแนวคำถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ ตรวจสอบความถูกต้องในการกำหนดดัชนีและแนวคำถาม และให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มี
ความรู้เกี่ยวกับหลักการทางศาสนาสลาม 1 ท่าน ตรวจสอบดูความเหมาะสมในการกำหนดดัชนี
และแนวคำถามบางประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักการทางศาสนาสลามและชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้
และแก้ไขปรับปรุง

1.2.2.3 นำดัชนี และ แนวคำถาม ที่แก้ไขปรับปรุงแล้ว (ภาคผนวก ข
หน้า 186) เป็นแนวทางในการศึกษาสภาพการสอนระดับอนุบาลในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในชุมชนที่เป็นชุมชนเป้าหมาย

1.3 การประมวลผลข้อมูลและสรุป วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อการพัฒนาโปรแกรมความ
ร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ใน
ชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ มีวิธีการดังนี้

1.3.1 นำข้อมูลมาประมวล และวิเคราะห์

ผู้วิจัยวิเคราะห์และจัดแยกข้อมูลสภาพการสอนระดับอนุบาลที่พบออกตามองค์ประกอบ
สำคัญ ๆ คือ

1.3.1.1 การจัดประสบการณ์การสอนระดับอนุบาล

1.3.1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน

1.3.1.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนต่อนักเรียนและชุมชน

1.3.1.4 วิธีสอน

1.3.1.5 สภาพแวดล้อมและสื่อ

1.3.1.6 ภูมิปัญญาชุมชน

1.3.1.7 นโยบายของโรงเรียนและชุมชน

1.3.2 นำสภาพการสอนระดับอนุบาลที่พบมากำหนดเป็นกรอบเนื้อหาใน
โปรแกรม ฯ ในส่วนของเนื้อหาการสอนระดับอนุบาล

ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความชำนาญการด้านการศึกษา ประชุมวัย 1 ท่านพิจารณาเกี่ยวกับสภาพของการสอนระดับอนุบาลที่พบ และนำข้อเสนอนั้น และความคิดเห็นต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิมาประกอบในการนำสภาพดังกล่าวมากำหนดเป็นแนวทาง ในการสร้างโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อ พัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

ขั้นที่ 2 การสร้างโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

มีวิธีการดำเนินการตามลำดับดังนี้

2.1 นำข้อมูลในขั้นที่ 1 มากำหนดกรอบแนวคิด และสาระสำคัญของโปรแกรมความร่วมมือ ระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชน ไทยมุสลิมภาคใต้ ประกอบด้วย ทฤษฎี แนวคิด วัตถุประสงค์ หลักการ เนื้อหา กระบวนการ ทำงาน และการประเมินผลโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ตามรายละเอียดใน แผนภูมิที่ 3 ดังนี้

แผนภูมิที่ 3 กรอบแนวคิด และสาระสำคัญของโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตาม แนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

ทฤษฎี และแนวคิดของโปรแกรม ฯ

1. ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษาต้องเป็นกระบวนการที่สามารถพัฒนาถึงขีด สุดความสามารถของชุมชนในการพัฒนาการศึกษา
2. โปรแกรม ฯ นี้ใช้แนวคิดพหุวัฒนธรรมเป็นฐานในการพัฒนาโปรแกรม ฯ นั่นคือ โปรแกรม ฯ มุ่งช่วย ให้โรงเรียนและชุมชน มีการยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมของตนและวัฒนธรรมของอีกฝ่าย

แผนภูมิที่ 3 (ต่อ) กรอบแนวคิด และสาระสำคัญของโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

วัตถุประสงค์ของโปรแกรม ฯ

1. สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน
2. พัฒนาการสอนระดับอนุบาลบนพื้นฐานแนวคิดพหุวัฒนธรรม
3. โรงเรียนและชุมชนเกิดการยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมของอีกฝ่าย

หลักการของโปรแกรม ฯ

1. เคารพในคุณค่าและความแตกต่างระหว่างบุคคลของเด็ก ประชาชน และบุคลากรทางการศึกษาในโรงเรียน
2. เคารพในคุณค่าและให้ความสำคัญกับชุมชนในการจัดการศึกษาและพัฒนาเด็ก
3. ให้ความสำคัญกับภาษาและวัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่ไปกับความเหมาะสมกับวัฒนธรรมกลาง
4. ให้ความสำคัญกับบทบาทของชุมชนและโรงเรียน
5. ให้ความสำคัญกับค่านิยมทางศาสนธรรมในการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง

เนื้อหาโปรแกรม ฯ

ประกอบด้วยเนื้อหา 2 ส่วน ที่สำคัญควบคู่กัน คือ

1. เนื้อหาที่เป็นกระบวนการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน

1.1 ระยะก่อนปฏิบัติการ

1.2 ระยะปฏิบัติการ ประกอบด้วยการทำงาน 2 ระดับ

ระดับที่ 1 กับสมาชิกกลุ่มทำงาน ประกอบด้วยการทำงานใน 4 ขั้นตอนที่เกิดต่อเนื่องกัน คือ

- 1) แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่อง que คิดว่าควรส่งเสริมของนักเรียน และร่วมกันกำหนดประเด็นที่ควรส่งเสริม 2) ระดมความคิดเห็นเพื่อการส่งเสริมตามประเด็นที่กำหนด 3) ปฏิบัติตามแผนการทำงาน
- 4) เสนอผลและปรับปรุงแผนการทำงาน

ระดับที่ 2 กับผู้นำในชุมชน ประกอบด้วยการทำงาน 2 ขั้นตอน คือ 1) นำเสนอการทำงานในระดับที่

- 1 กับผู้นำชุมชน 2) สร้างภาพความมุ่งหวังร่วมกันของโรงเรียนและชุมชนต่อการจัดการศึกษาระดับอนุบาล

1.3 ระยะประเมินผลการทำงาน

2. เนื้อหาที่เป็นการสอนระดับอนุบาล ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรูปแบบการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทยฉบับปรับปรุง ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ คือ

2.1 การจัดประสบการณ์การสอนระดับอนุบาล

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียนที่มีต่อ

2.4 วิธีสอน

นักเรียนและชุมชน

2.6 ภูมิปัญญาชุมชน

2.5 สภาพแวดล้อมและสื่อ

2.7 นโยบายของโรงเรียนและชุมชน

แผนภูมิที่ 3 (ต่อ) กรอบแนวคิด และสาระสำคัญของโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

การดำเนินการใช้โปรแกรม ฯ

กระบวนการทำงานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ประกอบด้วย 3 ระยะ 5 ช่วง ดังนี้

ระยะก่อนปฏิบัติการ ประกอบด้วย 2 ช่วง

1. "หลายกำแพง แสงหาช่องทาง" มีวิธีการดังนี้
  - 1.1 ครูทำความเข้าใจถึงผู้ปกครอง
  - 1.2 ครูกับผู้ปกครองสนทนาลงเลิกเรียน และให้ผู้ปกครองเยี่ยมชมห้องเรียน
  - 1.3 ครูเยี่ยมบ้านนักเรียน
  - 1.4 ครูประชุมกลุ่มย่อยผู้ปกครอง
  - 1.5 ครูหอบปะผู้นำชุมชน
  - 1.6 ครูหอบปะบุคลากรอื่น ๆ ในโรงเรียน
  - 1.7 ครูปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน

2. "ผู้ปกครองเป็นจุดเริ่มส่งเสริมการสอน" มีวิธีการดังนี้

- 2.1 ผู้ปกครองร่วมกิจกรรมในชั้นเรียน
- 2.2 ครูปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน

ระยะปฏิบัติการ ประกอบด้วย 2 ช่วง

3. "กลุ่มทำงานประสานร่วมมือ" มีวิธีการดังนี้

- 3.1 ประชุมสมาชิกกลุ่มทำงาน เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการส่งเสริมให้กับนักเรียน
- 3.2 ครูหอบปะพูดคุยกับสมาชิกกลุ่มทำงานที่บ้าน
- 3.3 ปฏิบัติตามแนวทางการทำงานตามที่กลุ่มทำงานเสนอ
- 3.4 ครูปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน

4. "สร้างวิสัยทัศน์ ร่วมพัฒนาจากชุมชน" มีวิธีการดังนี้

- 4.1 ประชุมกลุ่มผู้นำชุมชน
- 4.2 ครูปฏิบัติการสอนในชั้นเรียน

ระยะประเมินผลการทำงาน มี 1 ช่วง คือ

5. "โรงเรียน ชุมชน เกิดผลร่วมกัน" มีวิธีการดังนี้

- 5.1 กลุ่มทำงานจัดนิทรรศการแสดงผลงาน
- 5.2 กลุ่มทำงานทำแผนสนองความมุ่งหวังร่วมกันของโรงเรียนและชุมชน

การลำดับเนื้อหา

ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ 1) เนื้อหาในส่วนของความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน 2) เนื้อหาในส่วนของ การสอนระดับอนุบาล

แผนภูมิที่ 3 (ต่อ) กรอบแนวคิด และสาระสำคัญของโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

กิจกรรม

1. กิจกรรมที่หลากหลายที่เอื้อต่อการเกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ประกอบด้วยที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ
2. กิจกรรมการประชุม ประกอบด้วยการประชุมกลุ่มย่อย และการประชุมกลุ่มใหญ่
3. กิจกรรมการปฏิบัติการส่งเสริมตามแนวทางที่สมาชิกกลุ่มทำงานได้วางไว้ตามบทบาทความรับผิดชอบของแต่ละส่วน
4. กิจกรรมการปฏิบัติการสอนของครูในชั้นเรียนอนุบาล
5. กิจกรรมเพื่อการประเมินผลการทำงานของสมาชิกกลุ่มทำงาน

บุคลากรในส่วนของโรงเรียนและชุมชน

1. สมาชิกกลุ่มทำงาน
2. สมาชิกสนับสนุน
3. ผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน
4. ผู้บริหารและบุคลากรในโรงเรียน

บรรยากาศในการดำเนินโปรแกรม ฯ

1. ยอมรับและเคารพในความแตกต่างทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและวัฒนธรรมทางการศึกษาที่ใช้ในโรงเรียน
2. ให้ทางเลือกที่หลากหลายโดยการสื่อสารทั้งภาษาไทยกลางและภาษาไทยถิ่นใต้
3. การจูงใจโดยใช้ศิลปวัฒนธรรมและรูปแบบชีวิตที่หลากหลาย
4. มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เห็นอกเห็นใจกันในการทำงาน
5. สนับสนุนความคิดริเริ่มของทุกฝ่าย
6. ยอมรับและเคารพการปฏิบัติตนและจิตสำนึกตามศาสนธรรมของทุกฝ่าย

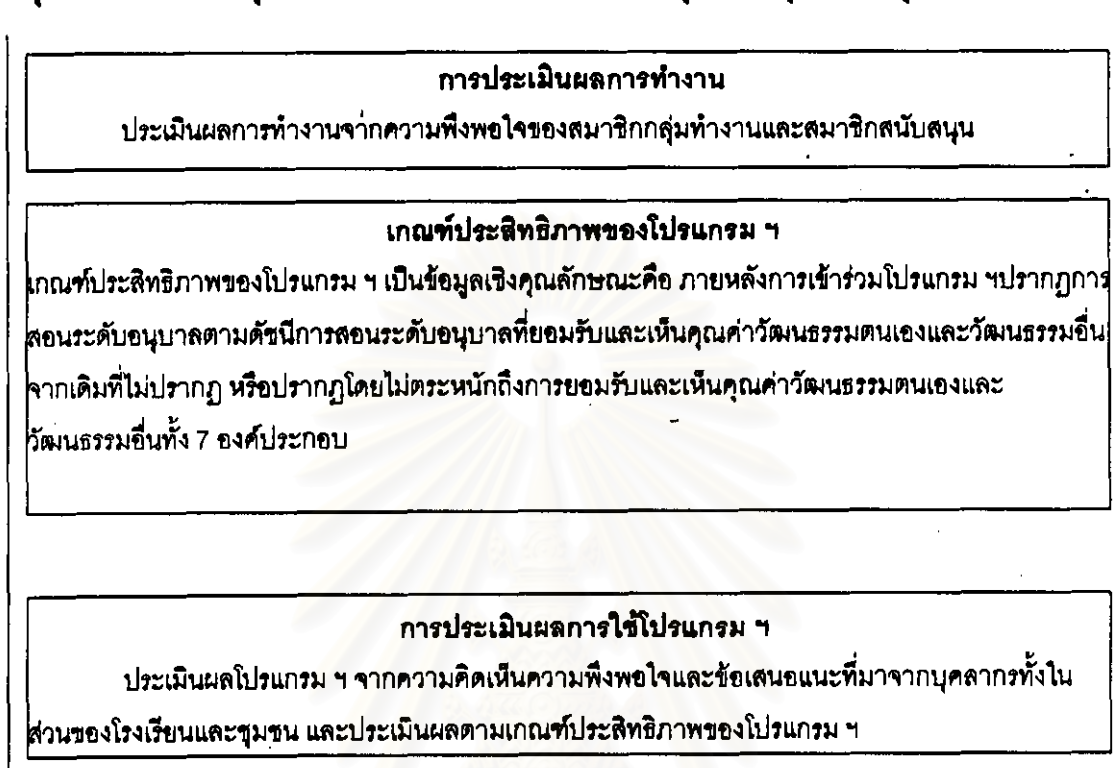
สภาพแวดล้อมและสื่อ

ดำเนินโปรแกรมภายในสภาพแวดล้อมของชุมชนตามสถานการณ์จริงที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน สื่อที่ใช้เป็นสื่อที่อยู่ในชุมชน

ระยะเวลาในการดำเนินโปรแกรม ฯ

ระยะเวลายืดหยุ่นตามวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชน โดยไม่มีการแทรกแซงการดำเนินชีวิตของทุกฝ่าย

แผนภูมิที่ 3 (ต่อ) กรอบแนวคิด และสาระสำคัญของโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

2.2 สร้างเอกสารและสื่อประกอบการใช้โปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ตามที่กำหนดไว้ดังนี้

2.2.1 เอกสารและสื่อประกอบการใช้โปรแกรม ๖ ประกอบด้วย

2.2.1.1 รายงานข้อมูลพื้นฐานชุมชน

2.2.1.2 คู่มือการใช้โปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

2.2.2 วิธีการสร้างเอกสารและสื่อประกอบการใช้โปรแกรม ๖

2.2.2.1 วิธีการสร้างรายงานข้อมูลพื้นฐานชุมชน

1) นำข้อมูลที่ได้จาก ข้อ 1.2.1 ข้อมูลพื้นฐานชุมชน ในชั้นที่ 1 เตรียมการ มาเขียนรายงานข้อมูลพื้นฐานชุมชน

2) นำรายงานข้อมูลพื้นฐานชุมชนกลับไปให้เจ้าของข้อมูลคือ ประชาชนในชุมชนศึกษาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล

2.2.2.2 วิธีการสร้างคู่มือการใช้โปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน และชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

1) นำข้อมูลจากข้อ 2.1 กรอบแนวคิดและสาระสำคัญของ โปรแกรม ๔ มาสร้างคู่มือการใช้โปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

2) นำคู่มือการใช้โปรแกรม ๔ ที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 2 ท่านที่มีความชำนาญด้านกระบวนการทำงานความร่วมมือในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ 1 ท่านและ มีความชำนาญการด้านความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน 1 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้อง และ ความเหมาะสมในการนำโปรแกรม ๔ ไปใช้

3) นำข้อเสนอแนะและความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 2 ท่านมา ปรับปรุงคู่มือการใช้โปรแกรม ๔ ตามประเด็นดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 1 ตารางการปรับปรุงคู่มือการใช้โปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดทฤษฎีวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

การตรวจสอบ	ข้อมูลที่ได้จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	สิ่งที่ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขโดยพิจารณาจากข้อมูลที่ได้รับ
1. กระบวนการทำงานความร่วมมือ	<p>1. ในกระบวนการทำงานควรมีขั้นตอนของการกำหนดจุดมุ่งหมายร่วมกัน</p> <p>2. ในกระบวนการทำงานทั้งหมดไม่ควรใช้คำว่า "ปัญหา" หรือการสร้าง ความเข้าใจว่าเป็นการแก้ปัญหา เพราะการมองเฉพาะปัญหาเป็นการมองที่แคบเห็นเฉพาะส่วนที่ไม่ดีของชุมชน</p> <p>3. ในการทำงานทุกขั้นตอนควรนำไปให้ชุมชนตรวจสอบอยู่เสมอ</p>	<p>1. ในระยะปฏิบัติการเพิ่มการทำงานกับผู้นำชุมชน เพื่อให้ผู้นำชุมชนได้มีการมองเห็นจุดมุ่งหมายหรือวิสัยทัศน์ร่วมกันในการร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน</p> <p>2. ใช้คำว่า "การส่งเสริม" ในการทำงานของสมาชิกกลุ่มทำงาน</p>
3. ความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน	<p>1. ควรเริ่มทำงานกับชาวบ้านตั้งแต่ขั้นตอนแรกสุด</p> <p>2. ควรเริ่มต้นด้วยการหากกลุ่มแกนนำก่อน โดยการไปพูดคุยหาข้อมูลกับครู</p> <p>3. เนื้อหาของโปรแกรมควรเริ่มจากการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นก่อน โดยเริ่มต้นที่เรื่องใกล้ตัว</p> <p>4. การประชุมกลุ่มใหญ่ควรจัดขึ้นหลังจากที่ได้กลุ่มแกนนำแล้ว</p>	<p>3. ใช้การพูดคุย และนำเอกสารโปรแกรม เช่นข้อมูลพื้นฐานชุมชนไปให้ประชาชนในชุมชนอ่าน</p> <p>1. เริ่มทำงานกับชาวบ้านตั้งแต่การสำรวจข้อมูลพื้นฐานชุมชน</p> <p>2. ใช้ระยะเวลาก่อนปฏิบัติการนาน 12 สัปดาห์ เพื่อหาสมาชิกกลุ่มทำงาน</p> <p>3. เริ่มต้นที่ผู้ปกครองที่มองเห็นประเด็นที่ควรส่งเสริมให้กับลูก</p> <p>4. ประชุมกลุ่มใหญ่จัดขึ้นในระยะปฏิบัติการ</p>
3. ชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้	<p>1. การจัดประชุมที่ให้สตรีเข้าร่วมต้องระมัดระวังเรื่องเวลา สถานที่ ผู้เข้าร่วมประชุมอื่น ๆ</p> <p>2. ผู้นำศาสนามีความสำคัญมาก</p>	<p>1. ใช้การพบปะที่บ้านเป็นส่วนใหญ่ จัดประชุมในเวลากลางวัน และเฉพาะกลุ่ม</p> <p>2. ให้ความสำคัญกับผู้นำศาสนา</p>

2.3 สร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และตรวจสอบข้อมูล

2.3.1 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย

2.3.1.1 แบบบันทึกข้อมูลสนาม เพื่อใช้บันทึกข้อมูลที่รวบรวมได้ระหว่างการเก็บข้อมูล แบบบันทึกข้อมูลสนามนี้ประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 5 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เลขที่ของข้อมูล ส่วนที่ 2 สำหรับบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ สถานการณ์ วัน เวลา ในการเก็บข้อมูล ส่วนที่ 3 สำหรับบันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ส่วนที่ 4 สำหรับบันทึกดัชนี ซึ่งเป็นค่าหลักที่แสดงลักษณะของข้อมูล ส่วนที่ 5 ส่วนของหมายเหตุที่ผู้วิจัยสามารถบันทึกข้อมูลอื่น ๆ ที่ต้องการและสำคัญ

(ภาคผนวก ง หน้า209)

2.3.1.2 แบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของบุคลากรในส่วนของโรงเรียนและชุมชน เกี่ยวกับการใช้โปรแกรม ฯ (ภาคผนวก ง หน้า206)

2.3.2 การสร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3.2.1 สร้างบันทึกข้อมูลสนาม มีวิธีการสร้างดังนี้

- 1) ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างแบบบันทึกข้อมูลสนามแบบต่าง ๆ
- 2) สร้างแบบบันทึกข้อมูลสนามโดยแยกเป็นแบบบันทึกการทำงานร่วมกันระหว่างโรงเรียนและชุมชน แบบบันทึกการสังเกตการสอน และแบบบันทึกข้อมูลสนาม
- 3) นำแบบบันทึกข้อมูลสนามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมในการนำไปพร้อมกับการตรวจสอบคู่มือการใช้โปรแกรม ฯ
- 4) ปรับปรุงแบบบันทึกข้อมูลสนามหลังจากใช้บันทึกข้อมูลสนามในพื้นที่ ซึ่งแบบบันทึกข้อมูลสนามที่เหมาะสมในการบันทึกข้อมูลในการวิจัยนี้ คือแบบบันทึกสนามแบบเดียวสำหรับบันทึกข้อมูลสนามทั้งในส่วนของความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม และในส่วนของการสอนระดับอนุบาล และข้อค้นพบอื่น ๆ

2.3.2.2 สร้างแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของบุคลากรในส่วนของโรงเรียนและชุมชน เกี่ยวกับการใช้โปรแกรม ฯ มีวิธีการสร้างดังนี้

1) ศึกษาหลักเกณฑ์การสร้างแบบสัมภาษณ์จากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2) กำหนดลักษณะแบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ไม่มีการกำหนดคำถามไว้แน่นอน มีการจัดทำแนวการสัมภาษณ์ และตัวอย่างคำถามไว้เพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ดัดแปลงคำถามได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ในการสัมภาษณ์ โดยประเด็นในการสัมภาษณ์ คือ

(1) ผลสัมฤทธิ์ของโปรแกรม ฯ ในการใช้กระบวนการทำงานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมในการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

(2) ความเหมาะสมในการใช้กับวิถีชีวิตและพื้นฐานทางวัฒนธรรมของประชาชนในชุมชน ในส่วนที่เป็นหมู่บ้านชายทะเล และในส่วนที่เป็นชุมชนไทยมุสลิม

(3) ประโยชน์ของโปรแกรม ฯ

3) กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาความหมายในการประเมินความพึงพอใจของบุคลากรในส่วนของโรงเรียนและชุมชน ดังนี้คือ

พึงพอใจมาก หมายถึงพฤติกรรมที่บุคลากรในส่วนของโรงเรียนและชุมชนบอกถึงความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินการใช้โปรแกรม ฯ ในแต่ละประเด็นได้มากกว่า 1 ข้อ

พึงพอใจ หมายถึงพฤติกรรมที่บุคลากรในส่วนของโรงเรียนและชุมชนบอกถึงความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินการใช้โปรแกรม ฯ ในแต่ละประเด็นมากกว่า 1 ข้อ

ไม่พึงพอใจ หมายถึงพฤติกรรมที่บุคลากรในส่วนของโรงเรียนและชุมชนบอกถึงความพึงพอใจที่มีต่อการดำเนินการใช้โปรแกรม ฯ ในแต่ละประเด็นไม่ได้เลย

4) นัแบบสัมภาษณ์ความพึงพอใจของบุคลากรในส่วนของโรงเรียนและชุมชนไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความชำนาญการเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมการศึกษา 1 ท่าน ตรวจสอบและนำมาแก้ไขปรับปรุง

2.3.3 เครื่องมือในการตรวจสอบข้อมูล คือตารางตรวจสอบข้อมูลได้แก่

2.3.3.1 ตารางตรวจสอบข้อมูลด้านแหล่งที่มาของข้อมูลเพื่อใช้ตรวจสอบโดยการเปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากแหล่งที่มาหรือบุคคลในเรื่องเดียวกัน และพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูล (ภาคผนวก ง หน้า 211)

2.3.3.2 ตารางตรวจสอบข้อมูลในด้านวิธีรวบรวมข้อมูล เพื่อใช้ตรวจสอบข้อมูลในเรื่องเดียวกันที่ได้มาด้วยวิธีการที่ต่างกัน คือการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และเอกสารบันทึกต่าง ๆ และพิจารณาความสอดคล้องของข้อมูล (ภาคผนวก ง หน้า 212)

2.3.4 สร้างเครื่องมือในการตรวจสอบข้อมูล

2.3.4.1 ศึกษาวิธีการตรวจสอบข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ

2.3.4.2 ศึกษาการใช้ตารางตรวจสอบข้อมูล

2.3.4.3 นำตารางตรวจสอบข้อมูลที่ศึกษามาปรับปรุงเป็นตารางตรวจสอบข้อมูลที่เหมาะสมกับการวิจัยนี้

2.3.4.5 นำตารางตรวจสอบข้อมูลไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเหมาะสมในการใช้พร้อมกับการตรวจสอบคู่มือการใช้โปรแกรม ฯ

2.3.5 เครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้แบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อใช้บันทึกผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ดัชนีข้อมูล ข้อคิดเห็นของผู้วิจัย และประเด็นที่ควรศึกษาเพิ่มเติมประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 สำหรับวิเคราะห์วัน เดือน ปี ที่วิเคราะห์ ส่วนที่ 2 สำหรับบันทึกเลขที่ของข้อมูล ส่วนที่ 3 สำหรับบันทึกผลการวิเคราะห์ ส่วนที่ 4 สำหรับบันทึกดัชนีที่แสดงลักษณะของข้อมูล (ภาคผนวก ง หน้า 210)

2.3.6 สร้างเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล

2.3.6.1 ศึกษาวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยเชิงคุณภาพ

2.3.6.2 ศึกษาการใช้แบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูล

2.3.6.3 นำแบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูลที่ศึกษามาปรับปรุงเป็นแบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูลที่เหมาะสมกับการวิจัยนี้

2.3.6.5 นำแบบบันทึกการวิเคราะห์ข้อมูลไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบ
ความเหมาะสมในการใช้พร้อมกับการตรวจสอบคู่มือการใช้โปรแกรม ฯ

2.4 สร้างโครงการสอนและแนวการสอน ในโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและ
ชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ดังนี้

2.4.1 ศึกษาความสำคัญ ความเป็นมา หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยจาก
เอกสารสิ่งพิมพ์ ตำราที่เกี่ยวข้อง

2.4.2 ศึกษารูปแบบการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทยฉบับปรับปรุง

2.4.3 ศึกษาวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน เทศกาลประเพณีชุมชน และฤดูกาล
ธรรมชาติของชุมชน ซึ่งได้ข้อมูลจากการศึกษาในพื้นที่โดยใช้แบบสำรวจชุมชน 5 ด้าน

2.4.4 นำแนวคิด และทฤษฎีที่ศึกษา ในข้อ 2.4.1 2.4.2 และ 2.4.3 มา
สังเคราะห์สร้างเป็นโครงการสอนตลอดระยะเวลาที่ทำการทดลองใช้โปรแกรม ฯ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 โครงการสอนระดับอนุบาลในชุมชนบ้านตะโละแอะละ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2541

ช่วงเวลา	โครงการสอน
พ.ย.-ธ.ค. (ฤดูมรสุม)	คลื่นยักษ์
ธ.ค.-ม.ค. (เทศกาลถือศีลอด)	ขนมละศีลอด ปักผ้าเช็ดหน้า
ม.ค.-มี.ค. (ฤดูหลังเก็บเกี่ยว)	ว่าว
มี.ค.-เม.ย. (ฤดูแม่ปลาวางไข่)	ชาวประมง
เม.ย. (ฤดูการท่องเที่ยว)	สีสันในธรรมชาติ

2.4.5 สร้างแนวการสอนที่สะท้อนองค์ประกอบการสอน ทั้ง 7 องค์ประกอบของ -
การสอนระดับอนุบาล โดยมีกรอบความคิดของแนวการสอน ดังนี้
ตารางที่ 3 กรอบความคิดแนวการสอนระดับอนุบาล

องค์ประกอบการสอนระดับอนุบาล	ส่วนประกอบของแนวการสอน
<u>การจัดประสบการณ์การสอนระดับอนุบาล</u>	-สร้างตารางกิจวัตรประจำวันที่มีช่วงเวลาในการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมกลาง -จัดเนื้อหาทั้งในส่วนของประสบการณ์สำคัญที่นักเรียนต้องเรียนรู้ เนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมกลางและวัฒนธรรมชุมชน - ใช้การประเมินผลจากผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชนและครู
<u>2. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน</u>	-บทบาทของครูอนุบาลที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคลากรอื่นในโรงเรียนโดยยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่น
<u>3. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรต่อนักเรียนและชุมชน</u>	- บทบาทของครูอนุบาลที่สร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับนักเรียนและชุมชนทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนโดยทั้ง 2 ฝ่ายยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมโรงเรียนและวัฒนธรรมชุมชน
<u>4. วิธีสอน</u>	-จัดกิจกรรมการสอนที่ให้นักเรียนได้เรียนรู้สาระตามพัฒนาการ โดยมีสาระตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมเป็นแกน จากความร่วมมือกับผู้ปกครอง และประชาชน
<u>5. สภาพแวดล้อมและสื่อ</u>	-จัดสภาพแวดล้อมและสื่อโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมกลางและวัฒนธรรมชุมชน
<u>6. ภูมิปัญญาชุมชน</u>	-บทบาทครูอนุบาลที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้ความสามารถของประชาชนทั้งในปัจจุบันและที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ

ตารางที่ 3 (ต่อ) กรอบความคิดแนวการสอนระดับอนุบาล

องค์ประกอบการสอนระดับอนุบาล	ส่วนประกอบของแนวการสอน
	-มีกิจกรรมที่นักเรียนได้เรียนรู้จากประชาชน
7. นโยบายของโรงเรียนและชุมชน	-นโยบายเกี่ยวกับการสอนระดับอนุบาลที่ยอมรับและเห็นคุณค่าวัฒนธรรมตนเองและวัฒนธรรมอื่น -นโยบายการพัฒนาครูอนุบาลให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสอนระดับอนุบาลและพื้นฐานวัฒนธรรมชุมชน

ขั้นที่ 3 ขั้นการทดลองใช้โปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

3.1 เตรียมการก่อนทดลองใช้โปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ประกอบด้วย

3.1.1 การเตรียมตัวผู้วิจัย และคุณสมบัติของผู้รวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.1.1 การเตรียมตัวผู้วิจัย

1) ผู้วิจัยเตรียมตัวโดยการศึกษาหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม และข้อห้าม ข้อใช้ ต่าง ๆ ที่ปรากฏในคัมภีร์อัล-กรุอ่าน ด้วยการทบทวนความรู้จากตำราทางด้านศาสนาอิสลาม และพูดคุยปรึกษาหารือกับผู้รู้ทางด้านศาสนาอิสลาม และผู้วิจัยได้ทบทวนการอ่านคัมภีร์อัล-กรุอ่านกับโต๊ะครูที่สอนการอ่านคัมภีร์อัล-กรุอ่าน ที่อยู่ในชุมชน ตลอดจนเข้าร่วมการสอนสตรีที่ชุมชนจัดขึ้นทุกสัปดาห์

2) ผู้วิจัยฝึกประสบการณ์ในการทำงานวิจัยภาคสนามในฐานะผู้ช่วยวิจัยให้กับนักวิจัยอื่น จำนวน 2 งานวิจัย คือ การพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบพหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาสำหรับผู้ปกครองในการส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายของเด็กวัยอนุบาลด้วยรูปแบบการให้ประชาชนในชนบทมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา

3) ผู้วิจัยฝึกประสบการณ์เกี่ยวกับการสอนระดับอนุบาลตามแนวคิดพหุวัฒนธรรม ด้วยการเป็นผู้ช่วยวิจัยในงานวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมการศึกษาแบบ

พหุวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับตนเองของเด็กวัยอนุบาล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4) ผู้วิจัยเรียนวิชาเทคนิควิจัยภาคสนาม ของคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคเรียนที่ 1/2540 และร่วมฟังการบรรยายในภาคเรียนที่ 1/2541 และร่วมฟังการบรรยายในรายวิชาประวัติศาสตร์เชิงบอกเล่า คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในภาคเรียนที่ 1/2541

5) ผู้วิจัยศึกษางานวิจัยในโครงการวิจัยแม่บทเรื่อง "การอบรมเลี้ยงดูเด็กตามวิถีชีวิตไทย: รูปแบบสำหรับการศึกษาปฐมวัย" ซึ่งมีงานวิจัยในโครงการวิจัยแม่บทนี้มาจนถึงปัจจุบัน 7 โครงการย่อย และในโครงการย่อยที่ 7 คือรูปแบบการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย ฉบับปรับปรุง ผู้วิจัยได้มีโอกาสได้ออกทำงานภาคสนามกับคณะผู้วิจัยในฐานะนิสิตผู้ช่วยวิจัย ทำให้ผู้วิจัยเกิดความเข้าใจเรื่องการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทยในภูมิภาคต่าง ๆ มากขึ้น ตลอดจนจนเป็นการได้ฝึกประสบการณ์ในการทำงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัยตามวิถีชีวิตไทย

3.1.1.2 คุณสมบัติของผู้รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

- 1) ใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ได้
- 2) มีพื้นฐานความรู้ทางด้านศาสนาอิสลาม

3.1.2 การได้มาซึ่งสมาชิกกลุ่มทำงานและสมาชิกสนับสนุน ซึ่งได้มาเมื่อผ่านระยะก่อนปฏิบัติการแล้ว โดยจะได้สมาชิกกลุ่มทำงาน ซึ่งเป็นผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 4 คนและสมาชิกสนับสนุนซึ่งเป็นบุคคลที่เป็นผู้นำชุมชนด้วยจำนวน 2 คน คือ ครูผู้สอนรายวิชาการงานพื้นฐานอาชีพและพลศึกษา 1 คน และเป็นพ่อค้ารับซื้อผลผลิตทางการประมงทุกชนิด 1 คน เกณฑ์ในการพิจารณาคือ

3.1.2.1 มีคุณสมบัติของการเป็นสมาชิก 6 ประการ คือ เป็นผู้สนับสนุนด้านทรัพยากร เป็นผู้สนับสนุนตามตำแหน่งหน้าที่ เป็นผู้ที่มีสถานภาพตามที่ชุมชนนับถือ เป็นผู้ที่มีความรู้ความชำนาญตามที่กลุ่มทำงานต้องการ เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพเหมาะสม โดยที่ใช้คุณสมบัติทั้ง 6 ประการเป็นแนวทางในการพิจารณา โดยไม่จำเป็นที่แต่ละคนต้องมีคุณสมบัติครบทั้ง 6 ประการ

3.1.2.2 เป็นผู้ที่มีความสนใจและติดตามให้ความร่วมมือในการสอนและการทำงานสม่ำเสมอ

3.1.2.3 เป็นผู้ที่มีเวลา สามารถให้เวลากับการทำงานได้

3.1.2.4 เป็นผู้ที่เข้ามาทำงานด้วยความสมัครใจ

3.1.2.5 ให้โอกาสกับผู้ปกครองเป็นอันดับแรกในการเข้ามาเป็นสมาชิก
กลุ่มทำงาน

3.2 ดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูลในโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียน
และชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

3.2.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.2.1.1 การเตรียมตัวก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

1) ทำหนังสือขอความร่วมมือในการทำวิจัยของบัณฑิตศึกษา คณะ
ครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ไปยังผู้อำนวยการการประถมศึกษาจังหวัด ผู้อำนวยการ
โรงเรียนบ้านตะโล๊ะแฉะ ตำบลริมเล อำเภอท้ายเขา กำนันตำบลริมเล อำเภอท้ายเขา
และผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 4 และที่ 6 ตำบลริมเลอำเภอ ท้ายเขา

2) จัดเตรียมเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่นแบบ
บันทึกข้อมูลสนาม แบบวิเคราะห์ข้อมูล ตารางตรวจสอบข้อมูล ดัชนี แนวคำถาม เครื่องเขียน
กล้องถ่ายรูป เทปบันทึกเสียงและอุปกรณ์ เป็นต้น

3.2.1.2 เก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเริ่มต้นการทำงานในชั้นทดลองใช้โปรแกรม ในชุมชนตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2541
ถึงเดือนพฤษภาคม 2542 เป็นระยะเวลา 26 สัปดาห์ ผู้วิจัยเข้าไปอยู่ในฐานะครูประจำชั้นอนุบาล
2 คนใหม่ของโรงเรียนบ้านตะโล๊ะแฉะ หมู่ที่ 4 ตำบลริมเล อำเภอท้ายเขา โดยพักอาศัยอยู่ภายใน
ชุมชน ห่างจากโรงเรียนเป็นระยะทางประมาณ 1 กิโลเมตร การเดินทางในชุมชนผู้วิจัยใช้การ
เดินเท้า และรถจักรยานยนต์ ตั้งแต่ระยะแรกผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนโดยตลอดเช่น
งานศพ งานแต่งงาน งานเฉลิมฉลองตามประเพณี และไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคนตลอดจน
ประชาชนอื่น ๆ ในชุมชนเพื่อสร้างการยอมรับในการทำงานของผู้วิจัย และตัวผู้วิจัยกับประชาชน
ในชุมชน และในโรงเรียนผู้วิจัยร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียน พุดคุยสนทนา รับประทานอาหาร
กลางวันร่วมกับบุคลากรอื่นในโรงเรียน และช่วยเหลืองานของโรงเรียนที่สามารถช่วยได้

ตลอดระยะเวลาที่ผู้วิจัยอาศัยอยู่ในชุมชนผู้วิจัยพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการวิจัยและการทำงานในประเด็นต่าง ๆ กับบุคคลในชุมชนหลายคนเช่น ครูผู้สอนในรายวิชาการงานพื้นฐานอาชีพและพลศึกษาของโรงเรียนบ้านตะโละแอะเกาะ ซึ่งภายหลังได้กลายเป็นสมาชิกสนับสนุนของกลุ่มทำงาน และกับผู้นำชุมชนบางคนซึ่งเป็นผู้บริหารของโรงเรียนใกล้เคียง ซึ่งทั้ง 2 คนเป็นผู้ที่อยู่ในชุมชนเข้าใจรากฐานของชุมชนเป็นอย่างดีและมีความเข้าใจในเรื่องระบบราชการและการศึกษาเป็นอย่างดีเช่นกันสามารถให้คำแนะนำกับผู้วิจัยได้เป็นอย่างดี และในการทำงานของผู้วิจัยได้มีประชาชนในชุมชนที่มีความสนิทสนม คุ่นเคยกับผู้วิจัยได้ช่วยเหลือผู้วิจัยในการดำเนินการวิจัย เช่น ถ่ายภาพ เตรียมการประชุม ดูแลนักเรียน

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลไปตามระยะของกระบวนการทำงานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมโดยไม่เร่งรัดการเกิดพฤติกรรมของทุกฝ่ายและไม่ใช้เงื่อนไขของเวลาเป็นตัวกำหนดระยะของกระบวนการทำงาน ผู้วิจัยใช้การรอให้เหตุการณ์เข้าสู่ระยะต่าง ๆ โดยธรรมชาตินั่นคือระยะก่อนปฏิบัติการสิ้นสุดเมื่อผู้วิจัยสามารถได้พบสมาชิกกลุ่มทำงานและสมาชิกสนับสนุนแล้ว ระยะปฏิบัติการสิ้นสุดเมื่อสมาชิกกลุ่มทำงานสามารถปฏิบัติการส่งเสริมนักเรียนในประเด็นที่กำหนดแล้ว ระยะประเมินผลการทำงานสิ้นสุดเมื่อได้แนวนโยบายของโรงเรียนที่เกี่ยวกับการสอนระดับอนุบาลตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมแล้ว

ผู้วิจัยใช้ภาษาไทยถิ่นใต้ตลอดเวลาที่อยู่ในชุมชนทั้งกับประชาชนในชุมชน บุคลากรในโรงเรียน และนักเรียน

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลด้วยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการเป็นหลัก โดยใช้แนวคำถามเกี่ยวกับการสอนเป็นแนวทางมิให้มีข้อมูลที่หลุดหายไปที่จะนำมาวิเคราะห์ต่อไป ในการเก็บข้อมูล

ในการเก็บข้อมูลพื้นฐานชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ความเป็นมาของบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ องค์กร และเรื่องเฉพาะอื่น ๆ รวมทั้งประเพณีต่าง ๆ ที่ไม่สามารถหาข้อมูลได้สมบูรณ์จากข้อมูลลายลักษณ์อักษร ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลของประวัติศาสตร์เชิงบอกเล่า (Oral History) และประเพณีเชิงบอกเล่า (Oral Traditions) ประกอบกับการศึกษาข้อมูลลายลักษณ์อักษร และชาววัตถุต่าง ๆ ที่หลงเหลือ ทำให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ ดังตัวอย่าง

ตัวอย่างการเก็บรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์เชิงบอกเล่า เรื่อง ภาษาพูดในชุมชนในอดีต

ผู้วิจัยสัมภาษณ์ประชาชนในชุมชนจำนวน 5 คน

- คำถาม : "แต่แรกคนที่นี้แหล่งภาษาไหน"(แต่ก่อนคนที่นี้พูดภาษาอะไร)
 คนที่ 1(อายุ 80 ปี) : "แหล่งแขกแล ผิงมาเปลี่ยนทีหลัง เราจำ ๆ มากาแหล่ง
 ไทยแล้ว" (พูดมาลาญชิ ฟิงมาเปลี่ยนทีหลัง เราจำ ๆ มากก็พูดไทยแล้ว
 คนที่ 2(อายุ 70 ปี) : "โบไตแรกแหล่งแขก นานแล้วแหละ สมัยเราแหล่งไทย
 แล้ว" (พวกแต่ก่อนพูดมาลาญ นานแล้วนะ สมัยเราพูดไทยแล้ว)
 คนที่ 3(อายุ 60 ปี) : "เทียบจำมากาแหล่งไทย คราวเบื้อโบแก ๆ แหล่งแขก
 ได้ทั้งเพ" (เท่าที่จำมาพูดไทย เมื่อก่อนพวกแก ๆ พูดมาลาญได้ทั้งนั้น)
 คนที่ 4(อายุ 56 ปี) : "คนแก ๆ เล่าว่า โบแต่แรกแหล่งแขก คิดว่าเกิน 100 ปี
 มาแล้ว" (คนแก ๆ เล่าว่า พวกสมัยก่อนพูดมาลาญ คิดว่าเกิน 100 ปีมาแล้ว)
 คนที่ 5(อายุ 30 ปี) : "หนวันเล่าว่าเบื้อนุ้ย ๆ ไปค้ากับหนะที่เมืองไทร แหล่ง
 แขกเป็น" (นุเล่าว่าตอนเล็ก ๆ ไปค้ากับหนะที่ไทรบุรี พูดมาลาญได้)

จากคำบอกเล่าทำให้สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ในอดีตมากกว่า 1 ชั่วอายุคน ในชุมชนนี้ใช้
 ภาษามาลาญเป็นภาษาพูดและต่อมาเริ่มใช้ภาษาไทยมากขึ้น เมื่อตรวจสอบกับเอกสารพบว่า ก่อน
 ปี พ.ศ. 2356 จังหวัดนี้เดิมเป็นตำบลหนึ่งของไทรบุรี และพบว่าเมืองไทรบุรีเป็นผู้นำภาษามาลาญ
 จากอาณาจักรปัตตานีมาใช้ เมื่อติดต่อกับทางพระนครมากขึ้นจึงสามารถพูดภาษาไทยแบบได้ได้
 (เสาวนีย์ จิตต์หมวด, 2531) และตรวจสอบกับตัวประวัติศาสตร์เชิงบอกเล่าเองที่สัมภาษณ์คน
 จำนวน 5 คน ก็ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกัน

ในขณะที่เก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูลไปด้วย
 ตลอดระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในขณะที่ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้โปรแกรม ฯ ผู้วิจัยได้ออกจากชุมชนเป็นบางโอกาส
 ครั้งละประมาณ 3- 4 วัน หรือ 1 สัปดาห์เพื่อเรียบเรียงความคิด ปรับระบบการคิด ตรวจสอบ
 วัตถุประสงค์ของการวิจัย ทบทวนแนวคำถาม และชำระข้อมูลที่มีอยู่ให้เรียบร้อย และไปพบ

นักวิชาการด้านต่าง ๆ เพื่อขอคำแนะนำในการวิจัย เมื่อผู้วิจัยมีความรู้ศึกษาค้นคว้าข้อมูล และมีลักษณะความคิดแบบคนในมากเกินไป หรือพบว่าข้อมูลเป็นข้อมูลระดับลึก ไม่สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดีเท่าที่ควร บางครั้งมีนักวิชาการอื่น ๆ มาเยี่ยมและช่วยผู้วิจัยในการดำเนินการวิจัยในชุมชน โดยการให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการทำงานร่วมกับประชาชนในชุมชน และคำแนะนำเกี่ยวกับการสอนระดับอนุบาล

3.2.2 กระบวนการทำงานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด พหุวัฒนธรรม 3 ระยะ ดังนี้

3.2.2.1 ระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะเวลา 12 สัปดาห์ ผู้วิจัยดำเนินการ 2 ช่วง คือ "ทลายกำแพงแสวงหาช่องทาง" และ "ผู้ปกครองเป็นจุดเริ่มส่งเสริมการสอน" มีวิธีการ ดังนี้

1) ปฏิบัติการสอนในฐานะครูประจำชั้นอนุบาล 2 โดยใช้ข้อมูลจากชุมชนมาสร้างเป็นตารางกิจวัตรประจำวันที่เหมาะสมและปฏิทินฤดูกาล เทศกาล ประเพณี และวิถีชีวิตของประชาชนในชุมชน เพื่อใช้ในการสอน

2) ปฏิบัติการกับบุคลากรในส่วนของโรงเรียนและชุมชน ดังนี้

(1) กับผู้ปกครอง ครูมีเจตนาหมายถึงผู้ปกครองเป็นระยะ ๆ รายงานเกี่ยวกับเรื่องที่กำลังเรียนและส่งข่าวสารต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ปกครองเกิดความสนใจในการมาโรงเรียน และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนของนักเรียน และเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีให้เกิดความคุ้นเคยกันระหว่างระหว่างผู้ปกครองกับครู ในบรรยากาศการเรียนรู้ของนักเรียน มีการสนทนาลงเล็เรียน ในช่วงที่ผู้ปกครองมารับนักเรียนกลับบ้าน ครูไปเยี่ยมบ้านนักเรียนทุกคน และมีการประชุมผู้ปกครองกลุ่มย่อยอย่างไม่เป็นทางการกลุ่มละประมาณ 3-4 คน เพื่อชี้แจงหลักการ และจุดมุ่งหมายของโปรแกรม ฯ

(2) กับผู้นำชุมชน ครูพบปะสนทนากับผู้นำชุมชนเป็นรายบุคคล อย่างไม่เป็นทางการโดยใช้เวลาหลังเลิกเรียนและวันหยุด โดยครูไปเยี่ยมที่บ้านเพื่อแจ้งการเข้ามาทำงานในชุมชนตลอดจนชี้แจงหลักการและจุดมุ่งหมายของโปรแกรม ฯ รวมทั้งขอคำแนะนำ ซึ่งในการไปพบในระยะแรก ๆ ผู้วิจัยมิได้ไปตามล่ำฟังแต่ได้ขอให้ผู้ที่ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยอยู่แล้ว และรู้จักกับบรรดาผู้นำชุมชนที่ผู้วิจัยต้องการไปพบร่วมไปกับผู้วิจัยด้วย

(3) กับบุคลากรในโรงเรียน ผู้วิจัยพบปะสนทนาแลกเปลี่ยนความคิด

เห็นกับบุคลากรในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอและร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของทางโรงเรียน ร่วมรับประทานอาหารกลางวันกับบุคลากรในโรงเรียน เชิญบุคลากรในโรงเรียนมาเยี่ยมชมห้องเรียน ขอความคิดเห็น คำชี้แนะ และชี้แจงหลักการและจุดมุ่งหมายของโปรแกรม ฯ ตอบข้อซักถามต่าง ๆ

3.2.2.2 ระยะเวลาปฏิบัติการ ระยะเวลา 12 สัปดาห์ ผู้วิจัยดำเนินการ 2 ช่วง คือ "กลุ่มทำงานประสานร่วมมือ" และ "สร้างวิสัยทัศน์ ร่วมพัฒนาจากชุมชน" มีวิธีการดังนี้

1) ระดับของการทำงาน มี 2 ระดับ ดังนี้

(1) ระดับที่ 1 กับสมาชิกกลุ่มทำงาน ประกอบด้วยการทำงาน 4 ขั้นตอนซึ่งไม่จำเป็นต้องมีการแบ่งขั้นตอนอย่างชัดเจนสามารถเกิดขึ้นในเวลาพร้อม ๆ กันได้ คือ

- ก. แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ เกี่ยวกับเรื่องที่คิดว่าควรจะมีการส่งเสริมให้กับนักเรียน และร่วมกำหนดประเด็นในการส่งเสริม
- ข. ระดมความคิดเพื่อการส่งเสริมตามประเด็นที่กำหนด
- ค. สมาชิกแต่ละส่วน แต่ละคนปฏิบัติตามแผนการส่งเสริมที่วางแนวทางไว้ตามพื้นฐานทางวัฒนธรรมของคนที่สามารถทำได้ทั้งในส่วนของโรงเรียนและชุมชน
- ง. เสนอผลและปรับปรุงแนวทางการส่งเสริม

(2) ระดับที่ 2 กับบุคลากรในชุมชน คือผู้นำชุมชน ประกอบด้วยการทำงาน 2 ขั้นตอน คือ

- ก. นำเสนอการทำงานในระดับที่ 1 กับผู้นำชุมชน
- ข. สร้าง หรือพัฒนาวิสัยทัศน์ร่วมกันของกลุ่มผู้นำชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างความมุ่งหวังร่วมกันของทั้งโรงเรียนและชุมชนต่อการจัดการศึกษาระดับอนุบาล

2) การดำเนินการ

(1) ประชุมสมาชิกกลุ่มทำงาน โดยใช้เวลาในวันหยุดทุกสัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วันคือวันเสาร์ เวลา 13.00 -16.00 น. โดยใช้บ้านของสมาชิกกลุ่มทำงานแต่ละคน และที่โรงเรียนเป็นสถานที่ในการประชุม ลักษณะการประชุมจะไม่เป็นทางการ เป็นการพูดคุยสนทนา และมีความยืดหยุ่น หากสมาชิกกลุ่มทำงานมาไม่ครบก็สามารถดำเนินการประชุมกับสมาชิกกลุ่มทำงานเท่าที่มา ส่วนที่ไม่สามารถมาได้ผู้วิจัยได้ติดตามไปพูดคุยที่บ้าน และในการประชุมบางครั้งสมาชิกสนับสนุนก็ร่วมประชุมด้วย ตลอดระยะนี้มีการประชุมกลุ่มทำงาน 3 ครั้ง

(2) ไปพูดคุยรายบุคคลที่บ้านของสมาชิกกลุ่มทำงานทุกคน สม่ำเสมอตลอดระยะเวลาปฏิบัติการ

(3) ปฏิบัติตามแนวทางในการส่งเสริมนักเรียนอนุบาล 2 ในประเด็น

ที่สมาชิกกลุ่มทำงานได้กำหนด

(4) ประชุมผู้นำชุมชนผู้วิจัย สมาชิกสนับสนุนและผู้นำชุมชนได้
ประชุมร่วมกัน

3) การทำงานในส่วนของ การปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนอนุบาล 2
โดยปฏิบัติตามบทบาทของครูประจำชั้นในการส่งเสริมนักเรียนในประเด็นที่สมาชิกกลุ่มทำงาน
กำหนด นั่นคือ ความรับผิดชอบในการไปศึกษาคัมภีร์อัล-กรุอ่าน

3.2.2.3 ระยะเวลาประเมินผลการทำงาน ระยะเวลา 2 สัปดาห์

ผู้วิจัยดำเนินการ 1 ช่วง คือ "โรงเรียน ชุมชน เกิดผลร่วมกัน" มีวิธีการดังนี้

1) จัดนิทรรศการแสดงผลงาน และภาพการทำกิจกรรมของนักเรียน
และสมาชิกกลุ่มทำงาน โดยจัดไว้ในห้องเรียนอนุบาล 2 ในบรรยากาศของการเรียนการสอน ให้
ผู้ปกครอง ประชาชนในชุมชน และบุคลากรในโรงเรียนสามารถเข้ามาชมได้ตลอดทั้ง 2 สัปดาห์

2) ประชุมประเมินผลการทำงานร่วมกันระหว่างสมาชิกกลุ่มทำงาน
และผู้บริหารโรงเรียน นำผลและข้อสังเกตต่าง ๆ ร่วมกันทำเป็นแผนเพื่อสนองความมุ่งหวังร่วมกัน
ของโรงเรียนและชุมชนในการจัดการศึกษาและการสอนระดับอนุบาล โดยออกมาเป็นนโยบาย
ของโรงเรียน

3.3 การตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูล

3.3.1 โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation)
คือการตรวจสอบแหล่งที่มาของข้อมูล ในด้านเวลา สถานที่ และบุคคล โดยจัดเก็บข้อมูลในเรื่อง
เดียวกัน และวิธีการรวบรวมข้อมูล(Methodological Triangulation) คือผู้วิจัยทำการรวบรวมข้อ
มูลด้วยวิธีการที่ต่างกัน 3 วิธี คือ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และ
จากเอกสารบันทึก เพื่อตรวจสอบข้อมูลที่ได้ในเรื่องเดียวกันแต่จากวิธีการเก็บข้อมูลที่ต่างกันว่ามี
ความสอดคล้องและเชื่อถือได้ หรือมีความแตกต่างกันซึ่งต้องทำการเก็บรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม

3.3.2 ตรวจสอบเป็นระยะ ตลอดการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.3.3 ตรวจสอบโดยเจ้าของข้อมูล ให้ประชาชนในชุมชนและสมาชิกกลุ่มทำงาน

สมาชิกสนับสนุน เป็นผู้ตรวจสอบข้อมูล โดยการพูดคุยเพื่อดูว่าการตีความหมายของผู้วิจัยนั้น
เที่ยง ตรง หรือไม่

3.3.4 เก็บข้อมูลเป็นระยะเวลาาน โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการทดลองใช้โปรแกรม ฯ
เป็นเวลา 26 สัปดาห์ โดยก่อนหน้านี้ในขั้นเตรียมการ ในการศึกษาในพื้นที่ในการเก็บข้อมูล
พื้นฐานชุมชน ผู้วิจัยใช้เวลาอยู่ในชุมชนเป็นเวลา 28 สัปดาห์ ผู้วิจัยได้เห็นวิถีชีวิตของประชาชนใน
ชุมชนในทุกช่วงฤดูกาลและเทศกาลต่าง ๆ ในชุมชน และการที่ผู้วิจัยอยู่ในชุมชนเป็นเวลานานทำ
ให้สามารถขจัดข้อมูลที่ได้มาในระยะแรกที่ประชาชนในชุมชนยังไม่มี ความไว้วางใจในตัวผู้วิจัยทำ
ให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความจริงออกไป เมื่อในระยะหลังที่ประชาชนในชุมชนมีความไว้วางใจใน
ตัวผู้วิจัยมากขึ้น ให้ข้อมูลที่ตรงกับความจริง ทำให้ข้อมูลมีความเที่ยงตรงและน่าเชื่อถือมากขึ้น

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ควบคู่ไปกับการทำบันทึกข้อมูล และการ
ตรวจสอบข้อมูลเป็นประจำทุกวัน ในกรณีที่ไม่มีเวลามากพอที่จะทำการวิเคราะห์ทุกวันได้ ผู้วิจัย
รวบรวมข้อมูลเพื่อที่จะวิเคราะห์ในปลายสัปดาห์ การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสร้างสมมติฐานเบื้องต้นนี้
เมื่อผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบไม่
เป็นทางการแล้ว ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้บันทึกลงในแบบบันทึกข้อมูลสนามและทำดัชนีข้อมูลและ
ปรับปรุงดัชนีข้อมูล โดยใช้ดัชนีเชิงอธิบาย ซึ่งเป็นข้อความที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้จัดหมวดหมู่
ข้อมูลที่เป็นการอธิบาย เช่น โรงเรียนสื่อสารกับชุมชนแบบไม่เป็นทางการ เป็นต้น เมื่อทำดัชนี
ข้อมูลแล้วจึงทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูลเหล่านั้น ข้อ
สรุปที่ได้ในครั้งแรกถือว่าเป็นสมมติฐานเบื้องต้น และผู้วิจัยทำการตรวจสอบสมมติฐานเบื้องต้น
จากการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้เพิ่มเติมตลอดระยะเวลาที่เก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งตอบคำถามการวิจัยคือ หลังจากผู้ที่รับผิดชอบการสนระดับอนุบาลใน
โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งอยู่ในชุมชนและ
ชาวบ้านในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ได้เข้าร่วมในโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน
ตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ แล้วมีการ
สนระดับอนุบาลตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะ

กรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ หรือไม่ อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเสนอผลการศึกษาก็ วิเคราะห์ไปตามระยะของกระบวนการทำงานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมในชั้นการทดลองการใช้โปรแกรม ฯ ทั้ง 3 ระยะ คือระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะปฏิบัติการ ระยะประเมินผลการทำงาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.4.1 การจำแนกชนิดของข้อมูล (Typological Analysis)

เป็นการจัดข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่ หรือเป็นชนิดตามลักษณะร่วมของข้อมูลเหล่านั้น ตาม ดัชนีข้อมูลเชิงบรรยาย ซึ่งเป็นข้อความที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ข้อสรุปที่ได้ในครั้งแรกถือว่าเป็นคำ ถามเบื้องต้นของการวิจัย

3.4.2 การสร้างข้อสรุปด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction)

จากข้อมูลในแบบบันทึกข้อมูลสนาม ที่ทำดัชนีแล้ว นำมาวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิด ของข้อมูล และหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลกับดัชนีเพื่อนำมาสร้างข้อสรุป ดังตัวอย่าง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตัวอย่างการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการจำแนกชนิดของข้อมูลและสร้างข้อสรุป

แบบบันทึกข้อมูลสนาม

เลขที่ 10

สถานที่ บ้านนักการภารโรง วันที่ 8 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2541

สถานการณ์ สัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการนาย หนอด นักการภารโรง เวลา 17.30น.

ข้อมูล	ดัชนี	หมายเหตุ
01 ผู้วิจัย : หวานหนอด โบครูติดต่อ หรือมั่งกับชาว	ความสัมพันธ์ระหว่าง	
02บ้าน (ลุงหนอด พวกครูติดต่อยังไงบ้างกับชาวบ้าน)	ครู ในโรงเรียน ต่อ	
03 นายหนอด : กาไปแล เวลาคนเป็น คนตาย ไม่เคย	ประชาชนในชุมชน	
04 นูหรื กาไปกิน (ก็ไปดู เวลาคนเป็น คนตาย ไม่		
05 เคย งานทำบุญ ก็ไปกิน)		
06 ผู้วิจัย : ทุกคนหม้าย ครูไทยพุทธ กาให้ไปเหอ (ทุกคน		
07 หรือ ครูไทยพุทธ ก็ให้ไปหรือ)		
08 นายหนอด : ทุกคน โบครูไปทุกคน เวลาบ้านโบครูจีน		
09ครูพุทธคนตายโบชาวบ้านกาไป(ทุกคน พวกครูไปทุกคน		
10 เวลาบ้านพวกครูจีน ครูพุทธคนตาย พวกชาวบ้านก็ไป)		

จากข้อมูลในแบบบันทึกข้อมูลสนามที่ทำดัชนีข้อมูลแล้วข้างต้น นำมาวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดของข้อมูลและหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลกับดัชนีเพื่อนำมาสร้างข้อสรุปดังนี้

กลุ่มคำ	ความสัมพันธ์	ดัชนี
-คนเป็น คนตาย งานทำบุญ	เป็นส่วนหนึ่งของ	ความสัมพันธ์
-ทุกคนในโรงเรียน		ระหว่างครูในโรงเรียน
-ชาวบ้านไปร่วมงานศพ ที่บ้านครูจีน พุทธ		ต่อประชาชนในชุมชน

ข้อสรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างครูในโรงเรียนที่มีต่อประชาชนในชุมชน ครูจะมีการไปร่วมกิจกรรมสำคัญคือการเกิด งานศพ งานทำบุญของประชาชนในชุมชนและประชาชนในชุมชนก็ไปร่วม

กิจกรรมคืองานศพที่บ้านครูที่นับถือศาสนาพุทธ

3.4.3 ผู้วิจัยได้นำผลการวิเคราะห์ทั้งหมดมาประมวลด้วยกัน และสร้างเป็น บทสรุป โดยใช้การวิเคราะห์แบบตีความ (Interpretation Analysis) เพื่อตีความหมายออกจาก ข้อมูลและค้นหาความหมายที่แอบแฝงอยู่ หรือความหมายระดับลึกของข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยอาศัย บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนประกอบการตีความ ตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ แบบตีความเรื่องความสัมพันธ์ในฐานะญาติของบุคลากรในโรงเรียนบ้านตะโละแอะ โดยทำข้อมูล การบรรยายแบบเข้มข้น (Thick Description) ดังนี้

บุคลากรในโรงเรียนบ้านตะโละแอะ ประกอบด้วยบุคลากรที่เป็นคนใน ชุมชนและบุคลากรที่เป็นคนนอกชุมชน บุคลากรที่เป็นคนภายในชุมชนซึ่งมี จำนวน 12 คน จากบุคลากรทั้งหมด 31 คน ต่างก็เป็นญาติที่สามารถนับศักดิ์ กันได้ มีความใกล้ชิดกันมาก ส่วนบุคลากรภายนอกชุมชนก็แบ่งได้เป็น 2 ประเภทอีกเช่น คือที่นับถือศาสนาพุทธ และที่นับถือศาสนาอิสลาม ซึ่ง บุคลากรที่นับถือศาสนาอิสลามนี้ส่วนใหญ่ก็เกี่ยวข้องเป็นญาติกับบุคลากร ในชุมชนด้วยเช่นกัน ผู้อำนวยการเป็นคนในชุมชน ปกครองบุคลากรใน โรงเรียนตามตำแหน่งหน้าที่ โดยปกติบุคลากรในโรงเรียนเคารพนับถือ และ อยู่ภายใต้การปกครองของผู้อำนวยการ แต่เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้ง ระหว่างบุคลากรในโรงเรียน การคลี่คลายปัญหาก็ไม่ใช่เป็นผลมาจากการ ปกครองตามตำแหน่งหน้าที่ของผู้อำนวยการโรงเรียนกับบุคลากรผู้น้อย แต่ อาศัยความเป็นญาติพี่น้องที่เป็นตัวแก้ปัญหา โดยผู้อำนวยการเปิดโอกาสให้ คู่กรณีได้พูดคุยกัน หรือผู้บริหารร่วมคุยด้วยโดยคุยกันแบบญาติพี่น้อง เมื่อ เกิดความบาดหมางกัน และเมื่อถึงวัน"ฮารีรายา" ของแต่ละปี ๆ ละ 2 ครั้ง ตามหลักการทางศาสนาอิสลามแล้วญาติพี่น้องจะต้องมีการชอภัยต่อกันใน สิ่งที่ได้ล่วงเกิน ทำให้ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามจะไม่ถือโทษ โกรธเคืองต่อกัน นานกว่า 1 ปีเลย และแม้ไม่ใช่วัน"ฮารีรายา" ธรรมเนียมการชอภัยซึ่งกันและ กันก็ได้รับการปฏิบัติสม่ำเสมอด้วย

จากข้อมูลในการบรรยายแบบเข้มข้นนี้เมื่อประกอบกับบริบททางสังคมวัฒนธรรมของชาว ไทยมุสลิมในชนบทภาคใต้ที่ให้ความสำคัญกับความเป็นญาติมาก เนื่องจากอิสลามถือว่าเป็นหน้าที่ สำหรับมุสลิมที่จะต้องสร้างความสัมพันธ์ในหมู่ญาติมิตรให้แน่นแฟ้น และถือว่าความสัมพันธ์นี้

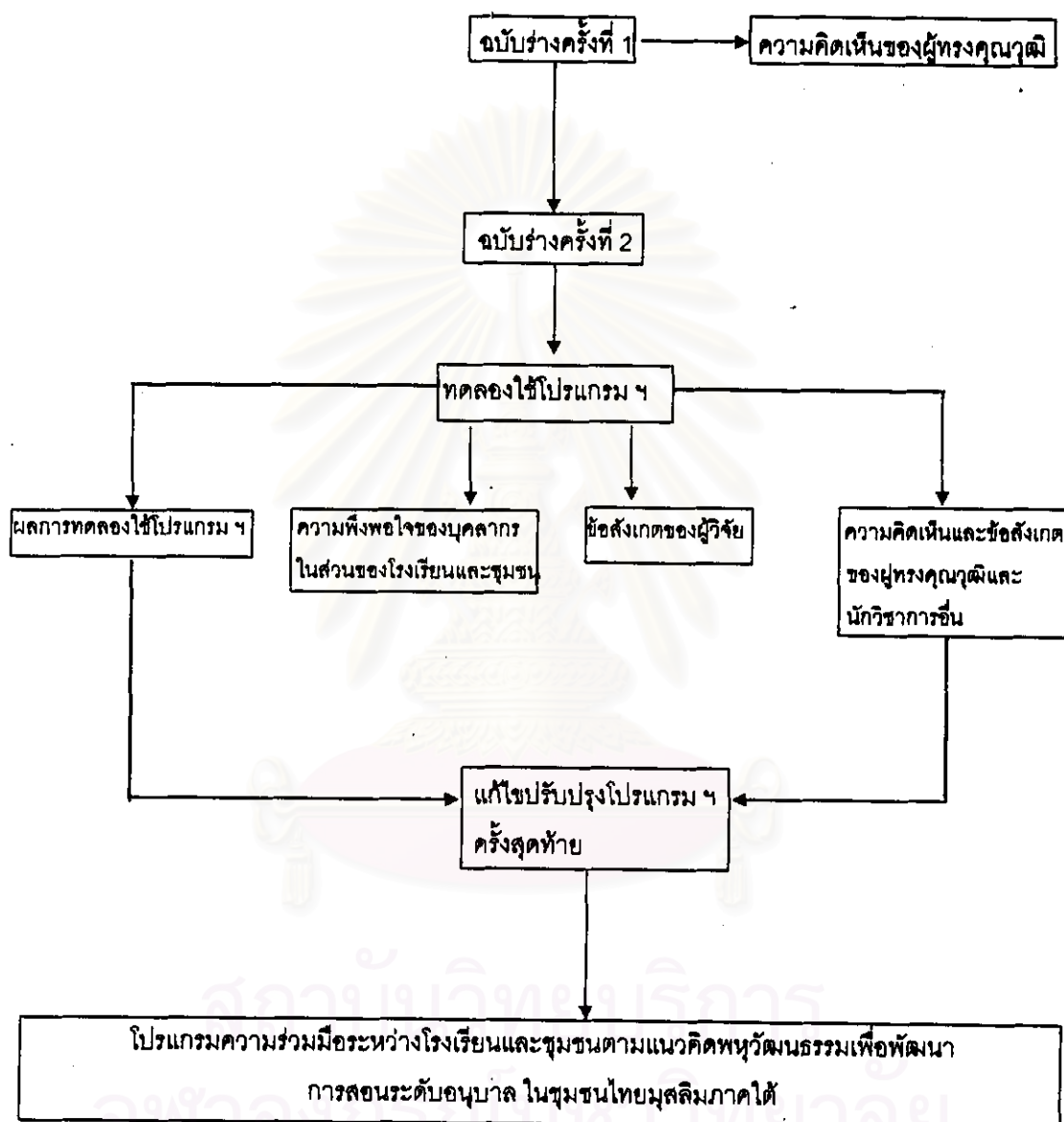
เป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ตีความได้ว่า ความสัมพันธ์ในฐานะญาติเป็นกลไกประการหนึ่งของการบริหารงานในโรงเรียนบ้านตะโละแอเลาะ ให้ราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

4. การปรับปรุงโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด พหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

4.1 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมความคิดเห็นของบุคลากรทั้งในส่วนของโรงเรียนและชุมชน ข้อสังเกตของผู้วิจัย เทปบันทึกเสียง ภาพถ่าย และบันทึกข้อมูลสนาม ขณะทำการทดลองเป็นเวลา 26 สัปดาห์ มาวิเคราะห์และปรับปรุงโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ในประเด็นต่าง ๆ ตามสาระของโปรแกรม ฯ เพื่อนำเสนอเป็นโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดพหุวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ฉบับสมบูรณ์ต่อไป ผู้วิจัยได้นำเสนอขั้นตอนการปรับปรุงแก้ไขโปรแกรม ฯ ในแผนภูมิที่ 4

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4 การปรับปรุงแก้ไขโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด
ทฤษฎีพัฒนธรรมเพื่อพัฒนาการstonระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้

4.2 การนำเสนอโปรแกรมความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชนตามแนวคิด
ทศวรรษธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิมภาคใต้ ประกอบด้วยผลการ
ทดลองใช้โปรแกรม ฯ โดยใช้วิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ และโปรแกรมความร่วมมือระหว่าง
โรงเรียนและชุมชนตามแนวคิดทศวรรษธรรมเพื่อพัฒนาการสอนระดับอนุบาล ในชุมชนไทยมุสลิม
ภาคใต้ ฉบับสมบูรณ์

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย